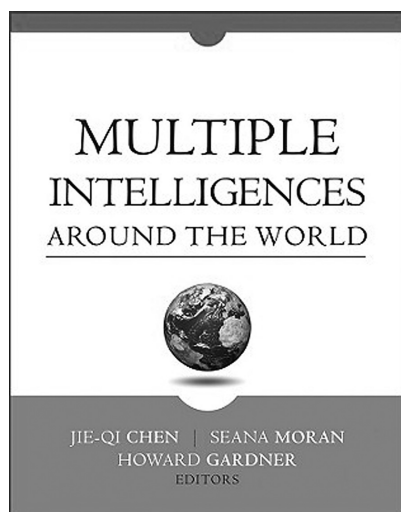

Jie-Qi Chen, Sean Moran, Howard Gardner (ur.): MULTIPLE INTELLIGENCES AROUND THE WORLD,

Jossey-Bass A Wiley Imprint;
San Francisco, 2009., 411 str.

Knjiga *Teorija višestrukih inteligencija diljem svijeta* tematski je podijeljena u šest cjelina. Poglavlja (32), članci su eminentnih stručnjaka iz različitih zemalja iz područja obrazovanja, a koji daju pregled utjecaja teorije višestrukih inteligencija (VI) na obrazovne sustave, kurikulu-me ili pojedine škole diljem svijeta, kao i jedan sveobuhvatni pregled povijesnih, društvenih i kulturnih okolnosti pojedine zemlje. Radi se o zaokruženom i promišljenom djelu opsega od 411 stranica.

PRVI DIO – Opći pregled

Kako se teorija razvijala koju je Gardner obavio 1983. u *Okvirima uma: Teorija višestrukih inteligencija*, te kako se počela širiti i utjecati na obrazovanje uvodno predstavljaju u dijelu nazvanom *Overview*, (*Pregled*) dva autora, Gardner i Armstrong.

Radeći u to vrijeme na dva istraživačka projekta (Gardner), s ljudima oštećena mozga s jedne, te s *normalnom* i darovitom djecom s druge strane, izlaže se upečatljivim iznimkama koje opovrgavaju do tada neprikosnovenu činjenicu da postoji samo *jedna* inteligencija, IQ koji se može izmjeriti. Daljnjim istraživanjima otkriva da sva bića posjeduju osam različitih inteligencija, a moguće je govoriti i o devetoj. Tipično za tradicionalne škole je da se vrednuju jezične vještine i rješavanje matematičkih zadataka – lingvistička inteligencija i logičko-matematička, dok su ostale, glazbena, prostorna, tjelesno-kinestetička, interpersonalna, intrapersonalna, prirod-

na, manje važne. Dva daljnja desetljeća rada dovela su ga do tzv. egzistencijalne inteligencije, devete, koja nastoji razjasniti temeljna pitanja ljudske prirode.

Veliki interes za teoriju VI iskazali su obrazovni stručnjaci. Takve reakcije nagnale su autora da razmisli na koje načine teorija može poslužiti odgoju i obrazovanju. Implikacije teorije VI na obrazovanje: 1. svako je dijete mogućnost; 2. o svemu treba razmišljati na više načina, aktiviranjem više inteligencija. Pojedinci koji mogu o nekoj temi razmišljati na više različitih načina, mogu ju i bolje shvatiti. Teorija VI osobito može doprinijeti pojedincima koji nisu inteligentni u tradicionalnom smislu, onima koji još nisu otkrili svoju inteligenciju!

Ideja se isprva širila obrazovnim krugovima u SAD-u, no uskoro je prešla granice. Cilj je knjige istražiti kako je teorija prihvaćena i primjenjivana u tim krugovima diljem svijeta.

Armstrong za teoriju VI kaže da je to *uspješan američki izvozni proizvod*. Prijem teorije u svim je kulturama pozitivan jer govori o inteligencijama koje su zajedničke svim ljudima u svim kulturama. Inteligentan pojedinac je onaj koje može rješavati probleme koji su značajni za njegovu kulturu. Premda i napadana radi nedovoljnog broja empirijskih dokaza i nemogućnosti davanja apsolutne definicije o prirodi inteligencije, njezina je važnost nepobitna u pluralnosti ideja, uvjerenju da ne postoji samo jedna istina i mogućnosti mnogih načina mišljenja.

DRUGI DIO – Azija i Pacifik

Geografski bliske zemlje azijskog i pacifičkog prostora zauzimaju drugi dio knjige.

Izazovi modernizacije i svijeta budućnosti u Kini stvaraju potrebu za kurikulumom i novim metodama koje će poštovati razvojne karakteristike djece, individualna obilježja s naglaskom na aktivnim učenjem. Kako teorija VI podupire u svojoj osnovi intencije reforme, postaje vodeći princip kurikuluma, piše autor Jie-Qi Chen. Tome su pridonijeli zajednički naponi politike (politika otvorenih vrata), kulture (tradicionalna kineska kultura i filozofija), ali i potreba društva za novim znanjima čemu tradicionalni obrazovni sustav nije mogao udovoljiti. Implementacija nije direktna već se zbiva snažan proces akulturacije. Obitelj kao važan čimbenik stabilnosti kineskog društva, za razliku od Zapadnjačkog društva pojedinaca, snažno se uključuje u obrazovanje. Inteligencija pojedinca nije vlasništvo pojedinca, nego se pripisuje cijeloj obitelji, svaki član dopunjava, podupire i doprinosi razvoju ostalih članova, obitelji ili razrednog kolektiva. Time nestaje poznato proturječje individualno – grupno! Kineske škole uvažavaju obiteljski kontekst, zajednički resurs i potencijal.

Prioritetni cilj kurikuluma je razvoj dječje interpersonalne inteligencije (socijalne kompetencije) da djeca mogu razumjeti osjećaje, vrijednosti, potrebe i interese

roditelja, ali i intrapersonalne, kako bi poimala svijest o sebi i vlastitom identitetu. Autor Happy Hoi-Ping Cheung upoznaje nas s nekim aspektima obrazovanja u Kini neposredno prije reforme: prijemni ispiti za studij ulaznica je u bolji svijet, svojom pojavnošću izaziva brojne frustracije djece i roditelja u tolikoj mjeri da raste broj samoubojstva učenika; veličina razreda varira 40-50 učenika u prestižnim školama, a 70-90 učenika u *običnim* školama; mogućnosti individualizacije nema, nastavnici nastoje držati učenike *pod kontrolom* u pasivnom položaju. Plaća im ovisi o rezultatima učenika na ispitima!

Da bi implementirali teoriju, tj. približili ju učiteljima i obiteljima uloženi su veliki naponi kroz seminare, brojne objavljene članke, medije. Kompatibilnost teorije VI s kulturnim nasljeđem starog Japana očituje se brojnim tradicionalnim ceremonijama i svetkovinama kako iznose Howland i sur. Zaboravljeni duh, oživljava se s nadom da se brojni problemi u školama – nasilje, kriminal, ovisnost učenika o internetu, izostanci, postupno prevladaju. Nastavnici su *stjerani u kut* rigoroznim nastavnim planom, bez potpore, pod stalnim stresom. Za prijemni ispit, nužan za upis na sveučilište, uče se činjenice bez dubljeg razumijevanja, cilj je upamtiti što više informacija. U duhu Japana jest da se razvija ne napuštajući svoju kulturu, nove ideje inkorporira, teorija VI nije u tome iznimka.

Kao i zemlje u okruženju, Južna Koreja je dugi niz godina svoje obrazovanje temeljila na rigoroznim planovima i standardiziranim testovima, provjerama. Nezadovoljstvo roditelja javnim školama očitivalo se ispisivanjem djece iz njih, te škole ostaju bez učenika, 40 000 korejske djece školuje se u drugim zemljama. Takvo stanje zahtijeva alternativu!

Reforma sustava počinje na razini razreda (bottom up), zajednički rade i nastavnici i znanstvenici, u razredu i na istraživačkim projektima. Nacionalni kurikulum počeo je uvažavati individualnost. Evaluacija programa pokazala je da su učenici poboljšali svoj školski uspjeh, motiviraniji su, imaju pozitivne stavove prema školi. Osobito pogoduje *slabijim* učenicima koji tek moraju otkriti u čemu je njihova snaga. Nastavnici su profesionalniji, odgovorni za razvoj kurikuluma. Autorice Kim i Cha ističu kako je naredni prioritet razvijanje instrumenata koji će biti kompatibilni s teorijom VI.

Inteligencija nije privilegij nekolicine, svatko je inteligentan na svoj način. U Manili, na Filipinima u jednoj školi još 1996. počeli su s radom na principu teorije VI. Premda nacionalni kurikulum malo pažnje posvećuje glazbi i likovnoj kulturi, oni su baš glazbu i likovnost koristili za učenje ostalih predmeta, piše Mary Joy Conan-Abaquin. Učenici i nastavnici ovlašteni su birati strategiju koja najviše odgovara njihovom načinu učenja. Kada je cilj razumjeti – slobodni su odabrati vrijedno znanje, kreirati mogućnosti koje će ohrabriti učenike da primjenjuju stečeno znanje.

Wilma Vialle piše o australskom obrazovnom sustavu, detaljno iznoseći podatke o broju škola, učenika, nastavnika. Nacionalni kurikulum usvojen je 1990., a sadržava 8 ključnih područja učenja – engleski jezik, matematiku, humano društvo i okoliš, znanost i tehnologiju, umjetnost, strani jezik, osobni razvoj, zdravlje i tjelesni. Prisutni su stalni zahtjevi za poboljšanjem prakse i kvalitetnijom nastavom.

Djeca s posebnim potrebama integrirana su u redovne škole, dok su djeca s višestrukim oštećenjima odvojena. Programi za nadarene učenike su rijetkost. No, teorija VI upravo tu pronalazi svoju svrhu pružajući dobar okvir za detektiranje darovite djece iz različitih okruženja što nije moguće klasičnim testiranjem. Autorica priznaje kako teorija VI ne može riješiti sve probleme obrazovanja, ali može značajno unaprijediti praksu.

TREĆI DIO – Europa

Autori u trećem dijelu predstavljaju nekoliko zemalja Europe koje su na nekim razinama obrazovanja implementirale teoriju.

O norveškom iskustvu s teorijom VI i obrazovnim sustavom upoznaje nas Mia Keinanen. Premda je Norveška bogata zemlja, umjerenost, jednakost i pravednost temeljne su vrijednosti njihova društva. Obrazovanje, većinom javne škole, besplatno je za sve. Jezgrovni kurikulum donesen je 1994. Prema njemu obrazovanjem se mora razvijati šest temeljnih aspekata ljudskosti – duhovnost, kreativnost, radišnost, sloboda, društvenost, odnos prema okolini. Razlozi zašto je teorija VI prihvaćena su višestruki – nastavnici su bili aktivno uključeni u promociju, slaže se s ciljevima obrazovanja, pomaže nastavnicima da ispune zahtjeve za individualizacijom te je pomogla konkretizirati jezgrovni kurikulum. Odgovornost, kako implementirati teoriju VI leži na nastavnicima koji su razvili razne strategije, premda ne postoje jasne smjernice u tom pogledu.

Prihvatanje teorije logično je u Danskoj u čijoj je tradiciji respektiranje individualnog. Tri su ideala njihova kurikulum – mnogo je načina učenja koji uvažavaju individualne razlike, želja i veselje učenja, zajedničko učenje. Autor Knoop ističe na primjeru škole kako je važna okolina za učenje i mnoštvo materijala organiziranog po područjima učenja.

Brojne kritike i odupiranja nastavnika u Engleskoj na obrazovni sustav koji je težio isključivo rezultatu na testu. Program Every Child Matters (Svako dijete je važno) želi se svoj djeci osigurati zdravlje, sigurnost i dobrobit. Redizajnom kurikuluma uvažava se individualno učenje, činjenica da svako dijete uči na drukčiji način, a škole moraju uvažavati različite potrebe učenja kao i društveni i kulturni kontekst učenika. Paradoks testiranja i nadalje postoji, završnim ispitom vrednuju se engleski

jezik, matematika i znanost, ostale vještine i kvalitete učenika nisu vrednovane ili se ne vrednuju na jednak način!

Tijekom posljednjih nekoliko godina Irska je od monolitne postala multikulturalna sredina i kao takvoj teorija VI idealni je okvir reforme kurikuluma. Autorice Hyland i McCarty napominju kako irski obrazovni sustav od 1998. uvažava različite prirode irske populacije (imigranti iz Istočne Europe, Azije, Afrke), potrebno ih je sve uključiti u sustav poštujući pri tom različite vrijednosti, vjerovanja, jezike i tradicije.

Kurikulum primarnog stupnja usmjeren je na dijete, nema nacionalnog testiranja. Kako kažu autorice, unatoč tome ili možda baš zato, irski učenici na PISA testiranju postigli su 2. najbolji rezultat iz književnosti. Napredak djeteta prati se na individualnim karticama. Uvažavaju se različiti stilovi učenja i inteligencije.

Kurikulum sekundarnog stupnja tradicionalniji je, više se uči iz udžbenika, a testiranja su važna radi upisa na prestižna sveučilišta. U skladu s teorijom VI uči se s razumijevanjem. Članak Briana Boyda iznosi rezultate istraživanja provedenog u Škotskoj među nastavnicima o teoriji VI. Nastavnici mogu prepoznati prednosti teorije u odnosu na tradicionalno shvaćanje djece, uglavnom smatraju kako može pomoći učenicima u kognitivnoj domeni, razumijevanju i kreativnom mišljenju. Ipak, implementacija teorije VI tek je djelomično zaživjela zbog nepostojanje prikladnih ispita prilagođenih toj teoriji.

Autorice Singer i Sarivan iznose pojedinosti obrazovne povijesti i novijih nastojanja rumunjske obrazovne politike da unaprijedi školski sustav. Nakon pada vlasti 1989., izostaje vizija reforme obrazovanja, svaka nova vlada donosila je *paket mjera* kojim se školstvo željelo unaprijediti, no bez dugoročnih mogućnost da se odgovori na izazove budućnosti. Prodiranje teorije VI na razini pojedinih škola događa se bez dubljeg razumijevanja nastavnika. Teorija VI postala je okvir kurikuluma visokog obrazovanja, treninga nastavnika.

Prioritet obrazovanja u Turskoj godinama je bila priprema učenika za testiranja, statistički pokazatelji bili su najvažniji, no tek 10% najboljih učenika mogao se upisati na fakultete kojih u Turskoj ima 100-tinjak. Sredinom 90-ih, prema riječima autora Kaya i Selcuk, postavlja se pitanje zašto je potrebna nova perspektiva, što nije dobro? Teorija VI omogućila je interdisciplinarni pristup, suradnju i šire načine definiranja *kako su učenici pametni*. Dogodio se pomak od mjerenja ka vrednovanju. Ti aspekti teorije omogućili su njeno sigurno ustoličenje kao vodećeg principa obrazovanja u Turskoj.

ČETVRTI DIO – Južna Amerika

Svojom preobrazbom zadivljuje Argentina. Od zemlje koja je odbacivala nespremne iz škola i čiji učitelji nisu tolerirali različite sposobnosti svojih učenika, postaje zemlja gdje su svi usredotočeni na *snage* učenika. Učenici više uživaju u učenju jer se uči sa smislom, a nastavnici više uživaju u poučavanju, ističu Pogre i Roge.

Kolumbijsko iskustvo obrazovanja djece iz siromašnog predgrađa Bogote iznose autorice Barrera i Leon-Agusti. Brojni problemi karakteriziraju odrastanje i obrazovanje djece siromašnih predgrađa, nasilje u obitelji, fizičko i seksualno zlostavljanje, ponašajni problemi, nedostatak škola... Osmišljenim projektom grupa nastavnika pristupila je problemu pokušavajući zadobiti povjerenje roditelja i djece i spoznati ukupni kontekst njihovih života. Bit kurikuluma jest relevantno znanje za život. Važno je razumjeti svijet koji ih okružuje, izraziti se, te poboljšati samopouzdanje i samopoštovanje.

PETI DIO – Sjedinjene Američke Države

Osam je nastavnika 1987. počelo razvijati novi način rada temeljen na temi i projektu u školi Key Learning Community, ističe Kunkel. Uvažavajući teoriju da svako dijete ima osam različitih inteligencija koje mogu biti različito razvijene, nastojali su otkriti i razvijati *snage* djeteta. Tradicionalno ocjenjivanje zamijenjeno je izvješćima o napretku svakog učenika. Kroz svoje obrazovanje učenici rade na projektu, povezujući svoje znanje sa svijetom u kojem bi voljeli živjeti i raditi, uče identificirati i efikasno rješavati probleme. Nada nastavnika je da će učenici svojim snagama doprinositi izgrađivanju pozitivnih promjena u svom životu i zajednici. Škola je po svom radu ubrzo postala poznata u Americi, ali i svijetu.

Primjenjivanje sličnih metoda rada ubrzo se proširilo i u druge škole u Americi, primjer još jedne donosi Hoerr, New City School iz St Louisa. Autor ističe kako preobrazba nije lak put i nastavljaju se traženja kako najbolje uskladiti obrazovne ciljeve s prikladnim metodama. Godine rada pred sve koji rade u obrazovanju iznova donose nove izazove na koje treba odgovoriti, a odgovor nije jedan. Gardnerova teorija pružila je mogućnost da se učenike promatra u širem okviru nego što je to procjenjivanje njihove školske inteligencije, kako čitaju, pišu ili računaju. Većina škola nudi prilično uzak put do uspjeha. Početkom primjene teorije, roditelji učenika bili su sumnjičavi osobito stoga što su djeca počela uživati u školi, a škola bi po mišljenju nekih trebala biti rigorozna, zanimljivo ističe autor. Premda su godine rada iza njih, još nisu iskoristili brojne mogućnosti koje teorija nudi, brojne ideje imaju na umu i vesele se sljedećem koraku.

Autori Maker i Sarouphim iznose rezultate istraživačkog projekta Discover provedenog na tri škole. Cilj projekta bio je otkriti postojanje razlika u darovitosti

djece pripadnika raznih etničkih skupina. Darovitost su definirali *kao sposobnost rješavanja najsloženijih i jednostavnih problema na najefikasniji i najekonomičniji način*. Otkriveno je kako postoje razlike među djecom raznih etničkih skupinama, a one su rezultat različitih tradicija, kultura i geografskog konteksta. Svako dijete ima jednu ili dvije dominantne darovitosti, rijetka su djeca koja postižu visoke rezultate u raznovrsnim aktivnostima.

Izazov za škole i nastavnike diljem svijeta koji implementiraju teoriju VI u svoj pedagoški rad jest, procjenjivanje i vrednovanje rezultata učenika. Kako ne postoje standardizirani testovi za procjenjivanje raznih inteligencija, razvijeni su brojni drugi načini o čemu autor Shearer iznosi podatke prikupljene od praktičara iz dvadeset i dvije zemlje. Raširena je primjena portfelja, lista za promatranje, upitnika, samo-izvješća, a svi izvori informacija sagledavaju kao cjelina.

ŠESTI DIO – Sinteza, refleksija i perspektiva

U posljednjem dijelu tri autora, Moran, Kornhber i Jie-Qi Chen sumiraju prethodna poglavlja. Slažu se da je teorija višestrukih inteligencija u brojnim je zemljama prihvaćena. Premda nije bila razvijena s ciljem poboljšanja obrazovanja, učitelji diljem svijeta prigrlili su je. Ljudska inteligencija pokretač je razvoja, ne tek pojedinca, već i šireg društva, odnosno kulture. Vidimo li dijete kao osobu koja ima višestruke inteligencije, tada je svako dijete mogućnost i može biti uspješno. Uspješni pojedinci mogu doprinijeti razvoju društva u cjelini, svatko svojim posebnostima.

Knjiga može i našem obrazovnom sustavu, pružiti novu perspektivu, osobito u vrijeme kada ga nastojimo unaprijediti, osuvremeniti i harmonizirati u duhu europskoga školstva.

Irena Sovar, dipl. učiteljica